

[С. П. Пачкова](#)

Поморська культура

ПОМОРСЬКА КУЛЬТУРА — археологічна культура раннього [залізного віку](#). Датована кінцем 7 — початком 6 — 2 ст. до н. е. Названа за першими пам'ятками, знайденими в 17 ст. у Гданському Помор'ї, зоні її формування. Основна територія поширення П. к. — Польща (між Балтійським морем, р. Одер і предгір'ям Карпат), пам'ятки її південно-східного ареалу — Україна та Білорусь. У верхів'ях Дністра, по річках Горинь, Прип'ять, Ясельда відкрито більше 40-а пам'яток (Белз, Каменка, Тростяниця, Лепесовка, Головно та ін.), у цьому регіоні культура є прийшлою. Відомі кілька тисяч могильників, поселень, скарбів і окремих знахідок П. к. Поселення неукріплені, житла невеликі за розмірами, прямокутні. Наземні житла зі стінами стовпової конструкції, мають одну (Кусичі), іноді дві (Гданьськ-Олива) камери; напівземлянки — зі зрубними стінами. На долівці жител знайдено кам'яні вогнища, на поселеннях відкрито багато господарських ям. Могильники переважно ґрунтові, але на Гданському Помор'ї трапляються й курганні. Майже всі поховання містять залишки кремації, лише в окремих випадках зафіксовано тілопокладення. Часто трапляються поховання кремації в урні, вкладеній у кам'яний ящик або обкладеній камінням, а також — урнові поховання, накриті зверху великою посудиною (кleshом). За цими ознаками деякі дослідники викремлюють дві культури — власне П. к. (із похованнями у ящиках) і культуру клешових поховань, проте більшість схиляється до думки, що це 2 варіанти однієї культури. Урнами слугували побутові посудини (горщики, миски тощо), але зустрічаються, особливо в ранні періоди, ритуальні урни у вигляді будинків або посудин із зображенням людського обличчя. Поховання одиничні, рідше — колективні. Серед знахідок преважають глиняний ліпний посуд, різноманітний за формою та призначенням, бронзові та залізні прикраси (різні за формою булавки,

фібули, браслети, гривни тощо), знаряддя праці. Основою господарства племен П. к. було землеробство, скотарство, мисливство, рибальство. У виробництві та обробленні заліза й бронзи існувала спеціалізація занять, велику роль відігравали оброблення та торгівля янтарем. Наприкінці існування П. к. за матеріалами могильників зафіксовано соціальне розшарування та відокремлення заможних сімей.

Рекомендована література

1. Никитина В. Б. Изучение памятников поморской культуры на территории СССР // Сов. археология. 1965. № 1;
2. S. Czopek. Południowo-wschodnia strefa kultury pomorskiej. Rzeszów, 1992.

Бібліографічний опис:

Поморська культура / С. П. Пачкова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890234>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).